

میزان توجه به امر به معروف و نهی از منکر در برنامه درسی پیام‌های آسمانی اول راهنمایی

عباس قلتاش¹، احمد رضا اوجی نژاد²، عالیہ ایزدی³

چکیده

این پژوهش باهدف بررسی میزان توجه به امر به معروف و نهی از منکر در برنامه درسی پیام‌های آسمانی اول راهنمایی و با روش توصیفی و تحلیل محتوا صورت گرفت. جامعه آماری پژوهش برنامه درسی پیام‌های آسمانی، پایه اول راهنمایی بود که کل جامعه مورد مطالعه قرار گرفت. ابزار مورد استفاده سیاهه تحلیل محتوا و واحد تحلیل، جملات مندرج در اهداف و محتوای برنامه درسی پیام‌های آسمانی اول راهنمایی بود. روایی ابزار به وسیله اساتید علوم تربیتی و معارف اسلامی دانشگاه‌ها مورد تایید نهایی قرار گرفت و پایایی آن نیز با تحلیل محتوای موازی حدود 93٪ بر آورد گردید. نتایج حاصل از تحقیق نشان داد که 40/38 درصد از جملات اهداف و 21/92 درصد از جملات محتوای کتاب مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر می‌باشد، همچنین بیشترین توجه در اهداف به بعد عملکردی و بیشترین توجه در محتوا به بعد شناختی بوده است.

واژه‌های کلیدی: امر به معروف، نهی از منکر، برنامه درسی پیام‌های آسمانی، تحلیل محتوا

1- استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مرودشت، مرودشت، ایران. (نویسنده مسؤل)

agholtash@ miau.ac.ir

2- استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مرودشت، مرودشت، ایران.

3- دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه ریزی درسی دانشگاه آزاد مرودشت.

مقدمه

بانگامی گذرا به سرگذشت بشر در می‌یابیم که امر به معروف و نهی از منکر قدمتی برابر حضور انسان در این کره‌خاکی دارد و از دیرباز و زمان‌ها و مکان‌های گوناگون، انسان‌های آزاده‌ای بر پهنه-زمین قدم گذارده‌اند دیگران را به نیکی‌ها و ارزش‌ها دعوت کرده‌اند و از عمل به اعمال زشت و ناپسند برحذر داشته‌اند.

تفاوت عمده‌ای بین آرای اسلامی و غربی در مورد امر به معروف و نهی از منکر وجود دارد، و آن این‌که، اندیشه غربی بر امداد تأکید می‌کند و نهی از منکر را به فراموشی می‌سپارد و علت آن مبتنی بر این حقیقت است که در اندیشه غربی مقوله جرم بدون قربانی و یا به عبارتی دیگر گناه-مطلق، اگر نگوییم به کلی از میان رفته، بیشتر اهمیت عملی اخلاقی خود را ازدست داده است (کوک، ترجمه نمایی، ۱۳۸۶).

فریضه امر به معروف و نهی از منکر بعد از اصول اساسی توحید و نبوت مورد-توجه همه‌ی ادیان آسمانی به ویژه ادیان ابراهیمی بوده-است. در تطبیق این فریضه به نظر می‌رسد که دین یهود و اسلام بیشتر از دین زرتشت و مسیحیت به نهی-از منکر تأکید دارند، تا امر به معروف. این فریضه در ادیان یهود و اسلام به حوزه‌ی عملی مربوط می‌شوند و در این راه مبارزه‌ی بدنی را هم جایز می‌دانند، حال آن‌که این موضوع در دین زرتشت و مسیح به حوزه‌ی نظری مربوط می‌شود (فتح-اللهی، ۱۳۸۷). بررسی‌های تاریخی نشان می‌دهد این امر حتی در جوامع اولیه و منهای مذهب نیز

به صورت‌های مشابهی و گاهی با اندک اختلاف وجود داشته و دارد (قائمی، ۱۳۸۲).

این اصل در اسلام در شمار فروع دین است و بالذات به حوزه‌ی عمل تعلق دارد و در-ابتدا به ابتکار معتزله وارد حوزه‌ی کلام اسلامی و مباحث نظری شد و در قرون بعد توسط دیگران به صورت یک سنت درآمد (جابری‌زاده، ۱۳۸۰). مساله امر به معروف از همان روزهای اول بعثت در مکه مورد عنایت اسلام بوده‌است. قرآن اولین وظیفه همه انبیا را امر به معروف و نهی از منکر می-داند (قرائتی، ۱۳۷۷، ص ۱۳). می‌فرماید: "ما در میان هر امتی، پیامبری را مبعوث کردیم که مهم-ترین وظیفه آنها دو چیز بود: یکی امر به یکتا-پرستی که بزرگترین معرف‌هاست و دوم نهی از-اطاعت طاغوت‌ها که بزرگترین منکرهاست" (نحل، آیه ۳۶).

آیات و روایات بسیاری، از جهات متعدد و متنوعی، این وظیفه اجتماعی، دینی و سیاسی را مورد تأکید قرارداد و ابعاد مختلف آن را گوشزد نموده‌اند. علت برتری امت اسلامی بر سایر امت-ها، نیز عمل به همین فرضیه دانسته شده‌است:

"كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ"

یعنی: شما مسلمانان به جهت این‌که به-وظیفه امر به معروف و نهی از منکر قیام می‌کنید و ایمان به خداوند دارید، بهترین امت‌های جهان می‌باشید (سوره آل عمران، آیه ۱۱۰).

امام رضا(ع) در مورد اهمیت این فریضه فرمود: اگر مردم آن‌دو وظیفه را ترک‌کنند، عذاب سخت پروردگار آنها را فراگیرد، و خداوند نیکان

اخلاقی، سوء مصرف موادمخدر، رفتارهای ضد- اجتماعی و هنجارشکن و ... ذهن اندیشمندان و دست‌اندرکاران امور فرهنگی و اخلاقی و تربیتی جامعه را سخت به‌خود مشغول نموده‌است (شرفی، 1388). شاید بتوان گفت اولین گام برای احیای این دواصل بزرگ اسلام، طرح مباحث آن در کتب درسی از دوره دبستان به بعد است. لازم است کودکان و نوجوانان و جوانان به‌خوبی با مسایل آشنا و به‌جایگاه عظیمی که این دو واجب در اسلام دارند واقف گردند. در دوره دانشگاه نیز مقتضی است اهم مسایل آن در یکی از کتب دروس عمومی که همه دانشجویان موظف به خواندن آن هستند تبیین گردد (انصاری، 1389).

نتایج پژوهشی با عنوان "نظرسنجی از اقبال فرهنگی پیرامون امر به معروف و نهی از منکر" نشان می‌دهد که در مقام اجرا تمایل جامعه عمدتاً معطوف به امر به معروف و نهی از منکر در جایگاه پایین‌تری قرار گرفته‌است. مهم‌ترین مانع تحقق امر به معروف و نهی از منکر مسایل فرهنگی و آموزشی است. همچنین در مجموع 62/4% از افراد مورد بررسی نسبت به اصل فریضه نگرش مثبتی نشان داده‌اند (صداقت، 1379).

ملک‌پور افشار و پورا براهیمی (1379) در بررسی میزان دانش و نگرش دانش‌آموزان راهنمایی و دبیرستان شهر کرمان نسبت به فریضه- ی امر به معروف و نهی از منکر نشان دادند که: 46/32% کلیه پاسخ‌دهندگان، آگاهی لازم را نسبت به این فریضه دارند و 53/27% دانش و آگاهی لازم را ندارند. بین نگرش کلی دانش- آموزان دختر و پسر تفاوت معنی‌داری وجود

را در محیط بدان هلاک سازد (مشکینی، ترجمه جنتی، 1372، ص 9).

همچنین، یکی از نشانه‌های برتری یک فرد نسبت به فردی دیگر، همین مسأله است. کسانی که امر به معروف و نهی از منکر می‌کنند، نزد خداوند، شریف‌تر و عزیزتر از کسانی هستند که به این دو عمل نمی‌کنند (شرفی، 1384).

امر به معروف و نهی از منکر از مهم‌ترین فرائض اسلامی است، و همین برای ارزش این دو فریضه کافی است ولی فقهای بزرگ ما که پرچم‌های اسلام و پاسداران احکام هستند، با این که آن همه وجود شریف خود را برای بررسی احکام اسلام به رنج و زحمت انداخته‌اند و کمال کوشش را در طول قرن‌های تاریخ اسلام، در راه بیان احکام و اقامه دلیل برای آن احکام، و آسان- کردن محل اخذ دلایل احکام نموده‌اند؛ درباره این دو فریضه مهم الهی، در باب و مورد خود، به- طور مشروح و کافی هم‌چون سایر امور فقهی، بحث و بررسی نکرده‌اند (نوری همدانی، ترجمه اشتهازی، 1379، ص 23).

بنابراین برای حفظ و تداوم انقلاب اسلامی باید هویت آن را که باورهای دینی است تقویت نمود و لازمه‌ی این امر، احیای امر به معروف و نهی از منکر به عنوان محور فرائض دینی است و برای احیای این دو فریضه بزرگ ضروری است که آن را در قالب اصول برگرفته از تعالیم قرآن و بیانات اولیای دین، به شکلی جذاب، نو و متفاوت به اجرا درآورد و همچنین وجود پدیده‌هایی هم- چون؛ بحران هویت، بالارفتن سن ازدواج، گرایش برخی از جوانان به بی‌بندوباری، آلودگی‌های

احیاء این فریضه انجام دادند این تحقیق از نوع تحلیلی - توصیفی با روش پرسشنامه‌ای از 300 نفر از دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی خرم‌آباد در مقاطع تحصیلی مختلف با گرایش‌های تحصیلی متفاوت با توزیع تصادفی انجام شده است. از جمله یافته‌های این پژوهش این بود که نگرش 66/8% نمونه نسبت به این فریضه مثبت بوده است و با افزایش میزان آگاهی، میزان سن و میزان تحصیلات، میزان تمایل به انجام این فریضه افزایش می‌یابد.

شرفی (1388) تحقیقی را با عنوان مطالعات روش‌شناختی در حوزه‌ی امر به معروف و نهی از منکر باهدف مشخص ساختن روش‌های کارآمد و مؤثر متکی به اصول مدوئی در حوزه‌ی امر به معروف و نهی از منکر انجام داد. این پژوهش از نوع بنیادی و براساس روش توصیفی و تحلیلی انجام شد و 10 اصل و 20 روش امر به معروف و نهی از منکر را تبیین ساخت.

مزیدی، شیخ‌الاسلامی و احمدی (1388) تحقیقی تحت عنوان "بازتولید امر به معروف و نهی از منکر در گستره رشد" را باهدف توصیف و توجیه عملی روش‌های امر به معروف و نهی از منکر در انطباق با نظریه رشد روانی-اجتماعی اریکسون انجام دادند. در این پژوهش با استفاده از روش تحلیلی تطبیقی به بررسی متون موجود در مورد با امر به معروف و نهی از منکر پرداخته و در تطابق با مبانی نظری رشد روانی-اجتماعی اریکسون روش‌های امر به معروف و نهی از منکر را در مراحل مختلف رشد انسان، نشان دادند. بر این اساس می‌توان با استفاده از یافته‌های علم

نداشت. از حداکثر نگرش (معیار از 0 تا 20) میانگین نگرش کلیه دانش‌آموزان پاسخ دهنده 7/26 بوده است. همچنین تفاوت معنی‌داری بین نگرش دانش‌آموزان راهنمایی و متوسطه وجود دارد به طوری که دانش‌آموزان مقطع راهنمایی دارای نگرش مثبت‌تری نسبت به امر به معروف و نهی هستند.

محمدیان، عباسی (1387) تحقیقی را با عنوان مطالعه جامعه‌شناختی فریضه امر به معروف و نهی از منکر از دیدگاه اسلام و عوامل مؤثر بر میزان گرایش شهروندان تبریزی نسبت به این فریضه - الهی باهدف بررسی دیدگاه اسلام در مورد امر به معروف و نهی از منکر و نیز سنجش میزان گرایش افراد به این فریضه در جامعه انجام دادند. روش مطالعه در این تحقیق پیمایشی و از سایر روش‌های تحقیق مانند اسنادی استفاده شده است. نتایج حاصل از تحقیق حاکی از آن است که به طور کلی ویژگی‌های فردی افراد مانند سن، جنس و وضعیت نکاحی تأثیری در گرایش آنان به امر به معروف نداشته و متغیرهای دیگری همانند وضعیت اقتصادی، آموزشی، گروه دوستان و نیز شکل‌های مردمی و هیأت‌های مذهبی بر گرایش افراد به امر به معروف تأثیر مثبتی را دارا می‌باشند لازم به ذکر است که در بین گروه‌های مرجع نیز گروه‌های روحانیت، خانواده، گروه دوستان و نیز گروه‌های فرهنگیان تأثیر مثبت و شایان ذکری را بر روی گرایش افراد به امر به معروف دارا می‌باشند.

غدیری، خسروی‌نژاد و آزادبخت (1387) تحقیق "بررسی موانع احیاء و ترویج امر به معروف و نهی از منکر" را باهدف بررسی موانع و

- 2- در اهداف برنامه‌درسی پیام‌های آسمانی اول راهنمایی به‌چه‌میزان و چگونه به امر به معروف و نهی از منکر توجه شده‌است؟
- 3- در محتوای کتاب پیام‌های آسمانی اول راهنمایی به‌چه‌میزان و چگونه به امر به معروف و نهی از منکر توجه شده‌است؟
- 4- به‌چه‌میزان به بعدشناختی امر به معروف و نهی از منکر در برنامه درسی پیام‌های آسمانی اول راهنمایی توجه شده‌است؟
- 5- به‌چه‌میزان به بعدعاطفی امر به معروف و نهی از منکر در برنامه درسی پیام‌های آسمانی اول راهنمایی توجه شده‌است؟
- 6- به‌چه‌میزان به بعدعملکردی امر به معروف و نهی از منکر در برنامه‌درسی پیام‌های آسمانی اول راهنمایی توجه شده‌است؟

روش تحقیق

روش انجام این پژوهش یک روش تلفیقی بوده‌است یعنی از روش توصیفی و تحلیل-محتوا استفاده شده‌است. در مرحله‌اول روش انجام پژوهش در گروه پژوهش‌های توصیفی است در این مرحله با استفاده از منابع علمی و معتبر و پیشینه پژوهش مؤلفه‌های امر به معروف و نهی از منکر مشخص و فهرستی از مؤلفه‌ها تنظیم گردید. مرحله‌دوم انجام پژوهش، تحلیل محتوای برنامه‌درسی پیام‌های آسمانی اول راهنمایی بوده‌است.

از نظر کرپندورف¹ (1980) و وبر² (1990) تحلیل محتوا عبارت از تکنیک نظام‌مند تبدیل عبارت متن، به طبقات خاص براساس قوانین

روانشناسی امر به معروف و نهی از منکر را از عرصه‌ی عمل وارد نمود و پی‌ریزی تربیت دینی را در پدیده امر به معروف و نهی از منکر آشکار کرد.

بحث پیرامون امر به معروف و نهی از منکر موضوعی است که از دیر باز مورد توجه محققان و صاحب‌نظران بوده‌است. اما به دلیل گستردگی موضوع و مقتضیات زمان در هر عصری ابعاد مختلفی از این دو فریضه الهی مورد پژوهش قرار می‌گیرد. در نظام آموزش و پرورش کشور ما برنامه‌درسی مدارس یکی از اساسی‌ترین منابع و مراجع یادگیری دانش‌آموزان محسوب می‌شود و اکثر فعالیت‌ها در چارچوب برنامه‌های درسی قرار می‌گیرد. موضوع بررسی میزان توجه به امر به معروف و نهی از منکر در برنامه‌درسی پیام‌های آسمانی اول راهنمایی موضوع تازه‌ای است که تا به حال پژوهشی پیرامون آن صورت نگرفته‌است. آنچه که مسأله‌ی پژوهش حاضر را تشکیل می‌دهد این است که در اهداف و محتوای برنامه‌درسی پیام‌های آسمانی اول راهنمایی، چه میزان مفاهیم مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر و مانند آن رایج شده‌است تا از این طریق بستر مناسبی برای تجدیدنظر و رایج پیشنهادهای لازم جهت تجدیدنظر و تغییر در برنامه‌درسی فراهم شود.

سؤال‌های پژوهش

- 1- در برنامه‌درسی پیام‌های آسمانی اول راهنمایی به‌چه‌میزان و چگونه به امر به معروف و نهی از منکر توجه شده‌است؟

1- kirppendorff
2- webwr

گرفت و پس از اخذ نظرات آنها تجدید نظرهایی به عمل آمد و فهرست نهایی آن تنظیم شد. به منظور اطمینان از پایایی تحلیل محتوا، سیاهه‌ها در اختیار یک کارشناس ارشد برنامه‌ریزی درسی قرار داده شد که به صورت موازی و همگام برنامه درسی مذکور را تحلیل محتوا نمایند. مقدار ضریب توافق بین اندازه‌گیری‌های مستقل دو محقق حدود 0/93 برآورد شد که نشان از پایایی ابزار مورد استفاده دارد.

روش تحلیل داده‌ها

به منظور تحلیل داده‌های حاصل از سیاهه‌های تحلیل کتاب درسی از روش تحلیل محتوا استفاده شد. واحد تحلیل، جملات موجود در متن کتاب درسی بود. پس از مطالعه هر صفحه، جملات مربوط به مؤلفه‌های مورد نظر مشخص گردید و در سیاهه‌های مربوط وارد شد و در نهایت نسبت به محاسبه فراوانی، درصد و میانگین و تفسیر و تحلیل یافته‌ها اقدام شد.

یافته‌های پژوهش

میزان توجه به امر به معروف و نهی از منکر در برنامه درسی پیام‌های آسمانی اول راهنمایی سؤال کلی پژوهش آن بود که در برنامه درسی پیام‌های آسمانی اول راهنمایی به چه میزان و چگونه به امر به معروف و نهی از منکر توجه شده است؟

صریح کدگذاری به منظور تعیین تأکیدات افراد، گروه‌ها و پیام‌های مندرج متن است. تحلیل همچنین برای پژوهشگران امکان تلفیق داده‌ها را با استفاده از مجموعه‌ای از روش‌ها فراهم می‌سازد. هولستی³ (1969) تحلیل محتوا را تکنیکی عینی و نظام‌مند برای استنباط پیام‌های موجود در یک متن تعریف می‌کند که می‌توان آن را در حوزه‌های دیگری مانند تحلیل نقاشی تا تحلیل فعالیت‌های مشاهده شده در یک نوار ویدئویی به کار برد.

در این پژوهش با استفاده از سیاهه‌های تحلیل محتوا که بر اساس مطالعات نظری در مرحله اول تنظیم شد، اهداف و محتوای کتاب درسی پیام‌های آسمانی اول راهنمایی مورد تحلیل قرار گرفت تا میزان انطباق آن با مؤلفه‌های امر به معروف و نهی از منکر مشخص شود.

جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری در این پژوهش، برنامه درسی پیام‌های آسمانی اول راهنمایی بود و کل جامعه مورد مطالعه قرار گرفت، بنابراین جامعه و نمونه آماری برابر است.

ابزار گردآوری اطلاعات

یک سیاهه بر اساس مطالعات نظری پژوهش درباره امر به معروف و نهی از منکر به منظور میزان توجه اهداف و محتوای برنامه درسی به این مؤلفه‌ها و برای سه بعد شناختی و عاطفی و عملکردی تنظیم شد.

روایی و پایایی ابزارها

برای بررسی روایی محتوایی و صوری، سیاهه‌ها در اختیار 10 نفر از اساتید علوم تربیتی و معارف اسلامی دانشگاه‌های استان فارس قرار-

جدول 1- میزان توجه به امر به معروف و نهی از منکر در برنامه درسی پیام‌های آسمانی اول راهنمایی

محتوا		اهداف		موقعیت مورد تحلیل
فراوانی درصد		فراوانی درصد		
21/92	476	40/38	21	مجموع جملات مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر
100	2171	100	52	مجموع جملات مندرج

جدول 2- میزان توجه به امر به معروف و نهی از منکر در ابعاد شناختی، عاطفی، عملکردی

محتوا		اهداف		ابعاد
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
53/2	253	28/6	6	مجموع جملات مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر در بعد شناختی
25/4	121	33/3	7	مجموع جملات مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر در بعد عاطفی
21/4	102	38/1	8	مجموع جملات مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر در بعد عملکردی
100	476	100	21	مجموع کل جملات مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر

بنابراین از 21 جمله مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر در اهداف 28/6 درصد به بعد شناختی، 33/3 درصد به بعد عاطفی، 38/1 درصد به بعد عملکردی پرداخته است. و از 476 جمله مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر در محتوا، 253 جمله مرتبط با بعد شناختی، 121 جمله مرتبط با بعد عاطفی، 102 جمله مرتبط با بعد عملکردی می‌باشد، بنابراین از 476 جمله مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر 53/2 درصد در ارتباط با بعد شناختی، 25/4 درصد در ارتباط با بعد عاطفی، 21/4 درصد در ارتباط با بعد عملکردی می‌باشد.

میزان توجه به امر به معروف و نهی از منکر در اهداف برنامه درسی پیام‌های آسمانی اول راهنمایی

اولین سؤال فرعی پژوهش آن بود که در اهداف برنامه درسی پیام‌های آسمانی اول راهنمایی به چه میزان و چگونه به امر به معروف و نهی از منکر توجه شده است؟

در پاسخ به سؤال کلی پژوهش میزان توجه به امر به معروف و نهی از منکر در اهداف و محتوای کتاب پیام‌های آسمانی اول راهنمایی مورد تحلیل قرار گرفت همان‌طور که جدول 1 گویاست، چنین جمع‌بندی شد که از 52 جمله مندرج در اهداف، 21 جمله مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر، و از 2171 جمله محتوا، 476 جمله مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر بوده است، بنابراین 40/38 درصد از جملات اهداف و 21/92 درصد از جملات محتوای کتاب مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر می‌باشد. همچنین میزان توجه به امر به معروف و نهی از منکر در ابعاد شناختی، عاطفی، و عملکردی در اهداف و محتوای برنامه درسی پیام‌های آسمانی مورد تحلیل قرار گرفت، همان‌طور که جدول 2 گویاست از 21 جمله مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر در اهداف، 6 جمله به بعد شناختی، 7 جمله به بعد عاطفی و 8 جمله به بعد عملکردی پرداخته است،

جدول 3- میزان توجه به امر به معروف و نهی از منکر در اهداف برنامه‌درسی پیام‌های آسمانی اول راهنمایی

مؤلفه های مورد تحلیل	فراوانی	درصد
امر به اقامه نماز	3	14/3
امر به احسان و نیکوکاری	2	9/5
امر به عدالت ورزی	-	-
امر به حیا و عفت	-	-
امر به صبر و استقامت	3	14/3
امر به وحدت	2	9/5
امر به احترام به والدین و بزرگترها	5	23/8
نهی از خرافات	-	-
نهی از تبعیض در احکام دین	-	-
نهی از مد پرستی و تقلید کور کورانه	-	-
نهی از شرکت در جلسات گناه	-	-
نهی از تهمت و آبروریزی	3	14/3
نهی از سوءظن و تجسس و غیبت	-	-
نهی از سخن چینی	-	-
نهی از بی تفاوتی نسبت به دیگران	3	14/3
مجموع جملات مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر	21	100
مجموع کل جملات مندرج در اهداف	52	-
درصد جملات مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر در کل اهداف	-	40/38

چگونه به امر به معروف و نهی از منکر توجه شده-
است؟

در پاسخ به این سؤال جملات مندرج در اهداف براساس سیاهه امر به معروف و نهی از منکر مورد تحلیل قرار گرفت همان‌طور که جدول 3 گویاست از 52 جمله مندرج در اهداف، 21 جمله مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر بوده- است که 40/38 درصد از جملات اهداف مرتبط- با امر به معروف و نهی از منکر می‌باشد.

میزان توجه به امر به معروف و نهی از منکر در محتوای کتاب پیام‌های آسمانی اول راهنمایی سؤال دیگر پژوهش این بود که در محتوای کتاب پیام‌های آسمانی اول راهنمایی به چه میزان و

جدول 4- میزان توجه به امر به معروف و نهی از منکر در محتوای کتاب پیام‌های آسمانی اول راهنمایی

مؤلفه های مورد تحلیل	فراوانی	درصد
امر به اقامه نماز	189	39/7
امر به احسان و نیکوکاری	72	15/2
امر به عدالت ورزی	21	4/4
امر به حیا و عفت	21	4/4
امر به صبر و استقامت	37	7/8
امر به وحدت	10	2/1
امر به احترام به والدین و بزرگترها	16	3/4
نهی از خرافات	-	-
نهی از تبعیض در احکام دین	-	-
نهی از مد پرستی و تقلید کور کورانه	-	-
نهی از شرکت در جلسات گناه	1	0/2
نهی از تهمت و آبروریزی	23	4/8
نهی از سوءظن و تجسس و غیبت	7	1/4
نهی از سخن چینی	4	0/8
نهی از بی تفاوتی نسبت به دیگران	75	15/8
مجموع جملات مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر	476	100
مجموع کل جملات مندرج در محتوا	2171	-
درصد جملات مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر در مجموع کل محتوا	-	21/92

میزان توجه به بعدشناختی امر به معروف و نهی از منکر در برنامه درسی پیام‌های آسمانی اول راهنمایی

سؤال دیگر پژوهش این بود که به چه میزان به بعدشناختی امر به معروف و نهی از منکر در برنامه درسی پیام‌های آسمانی اول راهنمایی توجه شده است؟

در پاسخ به این سؤال جملات مندرج در محتوای کتاب پیام‌های آسمانی براساس سیاهه امر به معروف و نهی از منکر مورد تحلیل قرار گرفت همان‌طور که جدول 4 گویاست از 2171 جمله مندرج در محتوا، 476 جمله مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر بوده است که 21/92 درصد از- جملات مندرج در محتوا مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر می‌باشد.

جدول ۵- میزان توجه به بعدشناختی امر به معروف و نهی از منکر در برنامه‌درسی پیام‌های آسمانی اول راهنمایی

مؤلفه‌های مورد تحلیل در بعد شناختی		اهداف		محتوا
فرآوانی	درصد	فرآوانی	درصد	
1	16/66	100	39/5	آشنایی با نماز
-	-	35	13/8	آشنایی با احسان و نیکوکاری
-	-	17	6/7	شناخت عدالت و رزی
-	-	14	5/5	آشنایی با حیا و عفت
1	16/66	25	10	شناخت صبر و استقامت
1	16/66	10	3/9	شناخت وحدت
1	16/66	4	1/6	آشنا شدن با احترام به والدین و بزرگترها
-	-	-	-	آشنایی با بد بودن خرافات
-	-	-	-	شناخت بد بودن تبعیض در احکام دین
-	-	-	-	شناخت زشت بودن مد پرستی و تقلید کور کورانه
-	-	1	0/4	آشنا شدن با بدی شرکت در جلسات گناه
1	16/66	20	7/9	آشنایی با زشت بودن تهمت و آبروریزی
-	-	3	1/2	آشنایی با زشت بودن سوء ظن و تجسس و غیبت
-	-	-	-	آشنایی با قبیح بودن سخن چینی
1	16/66	24	9/5	شناخت بدی بی تفاوتی نسبت به دیگران
6	100	253	100	مجموع جملات مرتبط با بعد شناختی
52		2171		مجموع کل جملات مندرج
	11/53		11/65	درصد جملات مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر در بعد شناختی نسبت به مجموع کل جملات
21		476		مجموع جملات مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر
	28/6		53/2	درصد جملات مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر در بعد شناختی نسبت به مجموع جملات مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر

در محتوای کتاب پیام‌های آسمانی براساس سیاهه امر به معروف و نهی از منکر مورد تحلیل قرار گرفت همان‌طور که جدول ۵ گویاست از 476 جمله مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر، 253 جمله به بعدشناختی پرداخته‌است که 53/2 درصد از جملات مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر در محتوا مرتبط با بعدشناختی می‌باشد.

در پاسخ به این سؤال جملات مندرج در اهداف براساس سیاهه امر به معروف و نهی از منکر مورد تحلیل قرار گرفت همان‌طور که جدول ۵ گویاست از 21 جمله مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر در اهداف، 6 جمله به بعدشناختی پرداخته‌است که 28/6 درصد از جملات اهداف مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر در ارتباط با بعدشناختی می‌باشد. همچنین جملات مندرج

سؤال دیگر پژوهش این بود که به چه میزان به بعدعاطفی امر به معروف و نهی از منکر در برنامه درسی پیام‌های آسمانی اول راهنمایی توجه شده است؟

میزان توجه به بعدعاطفی امر به معروف و نهی از منکر در برنامه درسی پیام‌های آسمانی اول راهنمایی

جدول 6- میزان توجه به بعدعاطفی امر به معروف و نهی از منکر در برنامه درسی پیام‌های آسمانی اول راهنمایی

محتوا		اهداف		مؤلفه‌های مورد تحلیل در بعد عاطفی
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
38	46	14/28	1	علاقه‌مند شدن به اقامه نماز
15/7	19	-	-	گرایش به احسان و نیکوکاری
1/7	2	-	-	اشتیاق به عدالت ورزی
3/3	4	-	-	نگرش مثبت به حیا و عفت
8/2	10	14/28	1	نگرش مثبت به صبر و استقامت
-	-	14/28	1	احساس نیک به وحدت
1/7	2	28/57	2	علاقه مندی به احترام به والدین و بزرگترها
-	-	-	-	حس انزجار به خرافات
-	-	-	-	حس انزجار به تبعیض در احکام دین
-	-	-	-	متنفر شدن از مد پرستی و تقلید کور کورانه
-	-	-	-	احساس تنفر نسبت به شرکت در جلسات گناه
-	-	14/28	1	متنفر شدن از تهمت و آبروریزی
3/3	4	-	-	متنفر شدن از سوء ظن و تجسس و غیبت
2/5	3	-	-	متنفر شدن از سخن چینی
25/6	31	14/28	1	عدم علاقه به بی تفاوتی نسبت به دیگران
100	121	100	7	مجموع جملات مرتبط با بعد عاطفی
	2171		52	مجموع کل جملات مندرج
5/57		13/47		درصد جملات مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر در بعد عاطفی نسبت به مجموع کل جملات
	476		21	مجموع جملات مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر
25/4		33/3		درصد جملات مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر در بعد عاطفی نسبت به مجموع جملات مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر

مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر در ارتباط با بعد عاطفی می‌باشد. همچنین جملات مندرج در محتوای کتاب پیام‌های آسمانی بر اساس سیاهه امر به معروف و نهی از منکر مورد تحلیل قرار گرفت همان‌طور که جدول 6 گویاست از 476 جمله مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر، 121

در پاسخ به این سؤال جملات مندرج در اهداف بر اساس سیاهه امر به معروف و نهی از منکر مورد تحلیل قرار گرفت همان‌طور که جدول 6 گویاست از 21 جمله مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر در اهداف، 7 جمله به بعدعاطفی پرداخته است که 33/3 درصد از جملات اهداف

جمله به بعدعاطفی پرداخته‌است که 25/4 درصد از جملات مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر در محتوا مرتبط با بعدعاطفی می‌باشد. میزان توجه به بعدعملکردی امر به معروف و نهی از منکر در برنامه‌درسی پیام‌های آسمانی اول راهنمایی

سؤال دیگر پژوهش این بود که به چه میزان به بعدعملکردی امر به معروف و نهی از منکر در برنامه‌درسی پیام‌های آسمانی اول راهنمایی توجه شده‌است؟

جدول 7- میزان توجه به بعدعملکردی امر به معروف و نهی از منکر در برنامه‌درسی پیام‌های آسمانی اول راهنمایی

مؤلفه‌های موردتحلیل در بعد عملکردی		اهداف		محتوا	
فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
1	12/5	43	42/1		
2	25	18	17/6		
-	-	2	2		
-	-	3	3		
1	12/5	2	2		
-	-	-	-		
2	25	10	9/8		
-	-	-	-		
-	-	-	-		
-	-	-	-		
1	12/5	3	2/9		
-	-	-	-		
-	-	1	1		
1	12/5	20	19/6		
8	100	102	100		
		2171			
		15/38	4/7		
		21	476		
		38/1	21/4		

در پاسخ به این سؤال جملات مندرج در اهداف بر اساس سیاهه امر به معروف و نهی از منکر مورد تحلیل قرارگرفت همان‌طورکه جدول 7 گویاست از 21 جمله مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر در اهداف، 8 جمله به بعدعملکردی پرداخته‌است که 38/1 درصد از جملات اهداف مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر در ارتباط با بعدعملکردی می‌باشد. همچنین جملات مندرج در محتوای کتاب پیام‌های آسمانی براساس سیاهه امر به معروف و نهی از منکر مورد تحلیل قرارگرفت

بیشترین توجه در محتوا به بعدشناختی می‌باشد. در صورتی که برای ایجاد علاقه و نگرش مثبت نسبت به مؤلفه‌های امریه‌معروف و نهی‌ازمنکر بهتر است در بعدعاطفی توجه بیشتری گردد.

اولین سؤال فرعی پژوهش آن‌بود که در اهداف برنامه‌درسی پیام‌های آسمانی اول راهنمایی به‌چه‌میزان و چگونه به‌امریه‌معروف و نهی‌ازمنکر توجه شده‌است؟

در پاسخ به این سؤال جملات مندرج در اهداف براساس سیاهه امریه‌معروف و نهی‌ازمنکر مورد تحلیل قرارگرفت. همان‌طور که در جدول 3 مطرح شد از 52 جمله مندرج در اهداف، 21 جمله مرتبط با امریه‌معروف و نهی‌ازمنکر بوده- است که 40/38 درصد از جملات اهداف مرتبط با امریه‌معروف و نهی‌ازمنکر می‌باشد که بیشترین توجه به مؤلفه امریه‌احترام به والدین و بزرگترها با فراوانی 5 مورد، و 23/8 درصد می‌باشد و مؤلفه‌های امریه‌عدالت ورزی، امریه‌حیا و عفت، نهی‌ازخرافات، نهی‌ازتبعیض در احکام‌دین، نهی- ازمدپرستی و تقلید کورکورانه، نهی از شرکت در جلسات گناه، نهی از سوءظن و تجسس و غیبت و نهی از سخن‌چینی مورد بی‌توجهی قرارگرفته- است. در تبیین این سؤال می‌توان بیان‌داشت که میزان‌توجه به این فریضه در اهداف متوسط و در سایر مؤلفه‌ها ضعیف می‌باشد.

سؤال دیگر پژوهش این بود که در محتوای کتاب پیام‌های آسمانی اول راهنمایی به‌چه‌میزان و چگونه به‌امریه‌معروف و نهی‌ازمنکر توجه شده- است؟

همان‌طور که جدول 7 گویاست از 476 جمله مرتبط با امریه‌معروف و نهی‌ازمنکر، 102 جمله به- بعد عملکردی پرداخته‌است که 21/4 درصد از جملات مرتبط با امریه‌معروف و نهی‌ازمنکر در محتوا مرتبط با بعدعملکردی می‌باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

سؤال کلی پژوهش آن‌بود که در برنامه- درسی پیام‌های آسمانی اول راهنمایی به چه میزان و چگونه به امریه‌معروف و نهی‌ازمنکر توجه شده‌است؟

در پاسخ به سؤال کلی پژوهش میزان توجه به امریه‌معروف و نهی‌ازمنکر در اهداف و محتوای کتاب پیام‌های آسمانی اول راهنمایی مورد تحلیل قرارگرفت همان‌طور که در جدول 1 مطرح شد، 40/38 درصد از جملات اهداف و 21/92 درصد از جملات محتوای کتاب مرتبط با امریه‌معروف و نهی‌ازمنکر می‌باشد. همچنین میزان توجه به امریه‌معروف و نهی‌ازمنکر در ابعاد- شناختی، عاطفی، و عملکردی در اهداف و محتوای برنامه مذکور مورد تحلیل قرارگرفت، همان‌طور که در جدول 2 مطرح شد، از 21 جمله مرتبط با امریه‌معروف و نهی‌ازمنکر در اهداف 28/6 درصد به بعدشناختی، 33/3 درصد به بعدعاطفی، 38/1 درصد به بعدعملکردی پرداخته‌است که بیشترین توجه در اهداف به بعد- عملکردی می‌باشد و از 476 جمله مرتبط با امریه- معروف و نهی‌ازمنکر 53/2 درصد درارتباط با بعدشناختی، 25/4 درصد درارتباط با بعدعاطفی، 21/4 درصد درارتباط با بعدعملکردی می‌باشد که

باشد و بیشترین فراوانی امر به اقامه نماز، امر به صبر و استقامت، امر به وحدت، امر به احترام به والدین و بزرگترها، نهی از تهمت و آبروریزی، نهی از بی-تفاوتی نسبت به دیگران که هر کدام با فراوانی 1 مورد می‌باشد و مؤلفه‌های امر به احسان و نیکوکاری، امر به عدالت و رزی، امر به حیا و عفت، نهی از خرافات، نهی از تبعیض در احکام دین، نهی از مدپرستی و تقلید کورکورانه، نهی از شرکت در جلسات گناه، نهی از سوءظن و تجسس و غیبت، نهی از سخن‌چینی مورد بی‌توجهی قرار گرفته‌است، و همچنین جملات مندرج در محتوای کتاب پیام‌های آسمانی براساس سیاهه امر به معروف و نهی از منکر مورد تحلیل قرار گرفت همان‌طور که در جدول (5) مطرح شد از 476 جمله مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر، 253 جمله به بعدشناختی پرداخته‌است که 53/2 درصد از جملات مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر در محتوا مرتبط با بعدشناختی می‌باشد بنابراین بیشترین توجه نسبت به سایر ابعاد در محتوا به بعدشناختی می‌باشد از مؤلفه‌های مطرح شده در محتوا بیشترین توجه به امر به اقامه نماز با فراوانی 100 مورد و 39/5 درصد و کمترین توجه به نهی از شرکت در جلسات گناه با فراوانی 1 مورد می-باشد و مؤلفه‌های نهی از خرافات، نهی از تبعیض در احکام دین، نهی از مدپرستی و تقلید کور-کورانه و نهی از سخن‌چینی مورد بی‌توجهی قرار گرفته‌است. در تبیین این سؤال می‌توان بیان داشت که میزان توجه به بعدشناختی امر به معروف و نهی از منکر در اهداف ضعیف و در محتوا متوسط می‌باشد. در محتوا از میان مؤلفه‌ها،

در پاسخ به این سؤال جملات مندرج در محتوای کتاب پیام‌های آسمانی براساس سیاهه امر به معروف و نهی از منکر مورد تحلیل قرار گرفت همان‌طور که در جدول (4) مطرح شد از 2171 جمله مندرج در محتوا، 476 جمله مرتبط با امر-به‌معروف و نهی از منکر بوده‌است که 21/92 درصد از جملات مندرج در محتوا مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر می‌باشد، آن‌چنان که گویاست، بیشترین فراوانی را مؤلفه امر به اقامه نماز داراست که فراوانی آن 189 مورد و 39/7 درصد می‌باشد و مؤلفه‌های نهی از خرافات، نهی از تبعیض در احکام دین، نهی از مدپرستی و تقلید کورکورانه مورد بی‌توجهی قرار گرفته‌است. در تبیین این سؤال می‌توان بیان داشت که میزان توجه به این فریضه در محتوا ضعیف و از بین مؤلفه‌ها میزان توجه به مؤلفه نماز در حد متوسط و بقیه مؤلفه‌ها ضعیف می‌باشد.

سؤال دیگر پژوهش این بود که به چه میزان به بعدشناختی امر به معروف و نهی از منکر در برنامه درسی پیام‌های آسمانی اول راهنمایی توجه شده‌است؟

در پاسخ به این سؤال جملات مندرج در اهداف براساس سیاهه امر به معروف و نهی از منکر مورد تحلیل قرار گرفت همان‌طور که در جدول (5) مطرح شد از 21 جمله مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر در اهداف، 6 جمله به بعدشناختی پرداخته‌است که 28/6 درصد از جملات اهداف مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر در ارتباط با بعدشناختی می‌باشد. بنابراین کمترین توجه نسبت به سایر ابعاد در اهداف به بعدشناختی می-

و بیشترین فراوانی مربوط به مؤلفه امر به اقامه نماز با فراوانی 46 مورد و 38 درصد می باشد و مؤلفه های امر به وحدت، نهی از خرافات، نهی از تبعیض در احکام دین، نهی از مدپرستی و تقلید کور-کورانه، نهی از شرکت در جلسات گناه و نهی از تهمت و آبروریزی مورد بی توجهی قرار گرفته است. در تبیین این سؤال می توان بیان داشت که میزان توجه به بعد عاطفی امر به معروف و نهی از منکر در اهداف متوسط و در محتوا ضعیف می باشد. در محتوا از میان مؤلفه ها میزان توجه به بعد عاطفی مؤلفه نماز متوسط و میزان توجه به بعد عاطفی سایر مؤلفه ها ضعیف است.

سؤال دیگر پژوهش این بود که به چه میزان به بعد عملکردی امر به معروف و نهی از منکر در برنامه درسی پیام های آسمانی اول راهنمایی توجه شده است؟

در پاسخ به این سؤال جملات مندرج در اهداف براساس سیاهه امر به معروف و نهی از منکر مورد تحلیل قرار گرفت همان طور که در جدول (7) مطرح شد از 21 جمله مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر در اهداف، 8 جمله به بعد عملکردی پرداخته است که 38/1 درصد از جملات اهداف مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر در ارتباط با بعد عملکردی می باشد بنابراین بیشترین توجه نسبت به سایر ابعاد در اهداف به بعد عملکردی می باشد در این بعد بیشترین توجه به مؤلفه های امر به احسان و نیکوکاری و امر به احترام به والدین و بزرگترها و هر کدام با فراوانی 2 مورد و 25 درصد می باشد و همچنین جملات مندرج در محتوای کتاب پیام های آسمانی بر

میزان توجه به بعد شناختی مؤلفه نماز متوسط و میزان توجه به بعد شناختی سایر مؤلفه ها ضعیف است.

سؤال دیگر پژوهش این بود که به چه میزان به بعد عاطفی امر به معروف و نهی از منکر در برنامه درسی پیام های آسمانی اول راهنمایی توجه شده است؟

در پاسخ به این سؤال جملات مندرج در اهداف براساس سیاهه امر به معروف و نهی از منکر مورد تحلیل قرار گرفت همان طور که در جدول (6) مطرح شد از 21 جمله مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر در اهداف، 7 جمله به بعد عاطفی پرداخته است که 33/3 درصد از جملات اهداف مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر در ارتباط با بعد عاطفی می باشد که بیشترین توجه به مؤلفه امر به احترام به والدین و بزرگترها با فراوانی 2 مورد 28/57 درصد می باشد و مؤلفه های امر به احسان و نیکوکاری، امر به عدالت و ورزی، امر به حیا و عفت، نهی از خرافات، نهی از تبعیض در احکام دین، نهی از مدپرستی و تقلید کور-کورانه، نهی از شرکت در جلسات گناه، نهی از سوءظن و تجسس و غیبت، نهی از سخن چینی مورد بی توجهی قرار گرفته است و همچنین جملات مندرج در محتوای کتاب پیام های آسمانی بر اساس سیاهه امر به معروف و نهی از منکر مورد تحلیل قرار گرفت همان طور که در جدول (6) مطرح شد از 476 جمله مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر، 121 جمله به بعد عاطفی پرداخته است که 25/4 درصد از جملات مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر در محتوا مرتبط با بعد عاطفی می باشد

مدپرستی در جامعه و تقلیدهای کورکورانه نوجوانان، به‌تراست جهت آشنایی بیشتر نوجوانان اهمیت بیشتری در برنامه درسی به این مؤلفه داده شود. با توجه به اهمیت امر به معروف و نهی از منکر به‌عنوان یکی از فروع دین، پیشنهاد می‌شود درسی تحت این عنوان جهت آشنایی دانش‌آموزان با این فریضه به‌عنوان یکی از واجبات لحاظ گردد و این دقت بیشتر برنامه‌ریزان را می‌طلبد.

اساس سیاهه امر به معروف و نهی از منکر مورد تحلیل قرار گرفت همان‌طور که در جدول (7) مطرح شد از 476 جمله مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر، 102 جمله به بعد عملکردی پرداخته است که $21/4$ درصد از جملات مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر در محتوا مرتبط با بعد عملکردی می‌باشد و کمترین میزان توجه نسبت به سایر ابعاد در محتوا به بعد عملکردی می‌باشد بیشترین توجه به مؤلفه امر به اقامه نماز با فراوانی 43 مورد و $42/1$ درصد می‌باشد و مؤلفه‌های امر- به وحدت، نهی از خرافات، نهی از تبعیض در احکام دین، نهی از مدپرستی و تقلید کورکورانه، نهی از شرکت در جلسات گناه، نهی از سوءظن و تجسس و غیبت مورد بی‌توجهی قرار گرفته است. در تبیین این سؤال می‌توان بیان داشت که میزان توجه به بعد عملکردی امر به معروف و نهی از منکر در اهداف متوسط و در محتوا ضعیف می‌باشد. و در محتوا از میان مؤلفه‌ها میزان توجه به بعد عملکردی مؤلفه نماز متوسط و میزان توجه به بعد عملکردی سایر مؤلفه‌ها ضعیف است.

بیشترین فراوانی جملات مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر در اهداف به ترتیب در بعد- عملکردی، عاطفی و شناختی می‌باشد در صورتی- که در محتوا بیشترین فراوانی به ترتیب در بعد- شناختی، عاطفی و عملکردی می‌باشد و این دقت برنامه‌ریزان را در تهیه و تدوین اهداف و محتوا می‌طلبد. با توجه به اهمیت مؤلفه امر به حیا و عفت لازم است در ایجاد نگرش مثبت و درونی- کردن اهمیت حجاب و عفاف برای نوجوانان توجه بیشتری مبذول گردد. همچنین با زیاد شدن

منابع و ماخذ

1. قرآن کریم
2. انصاری، محمد جواد. (1389). امر به معروف و نهی از منکر از دیدگاه امام خمینی (ره) (فیروز رضایی گردآورنده). دفتری برای تذکر لسانی. تبریز: اداره کل آموزش و پرورش آذربایجان شرقی معاونت آموزشی ستاد احیاء امر به معروف و نهی از منکر.
3. جابرزاده، عبدالامیر. (1380). دایره-المعارف بزرگ اسلامی. تهران: انتشارات مرکز دایره‌المعارف.
4. شرفی، دکتر محمدرضا. (1388). مطالعات روش شناختی در حوزه امر به معروف و نهی از منکر. مجموعه مقالات مفهوم شناسی، نظریه پردازی و نوآوری در حوزه امر به معروف و نهی از منکر. شیراز: مرکز پژوهش-های اسلامی دانشگاه شیراز و ستاد احیاء امر به معروف و نهی از منکر استان فارس.
5. شریفی، احمد حسین. (1384). آیین زندگی اخلاق کاربردی (تدوین نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها)؛ مرکز برنامه-ریزی و تدوین متون درسی، قم: دفتر نشر معارف.
6. صداقت، نامدار. (1379). نظر سنجی از اقصاء فرهنگی پیرامون امر به معروف و نهی از منکر. چکیده مقالات نخستین اجلاس پژوهش امر به معروف و نهی از منکر. ستاد احیاء امر به معروف و نهی از منکر.
7. غدیری، جهان بخش، خسروی نژاد، کبری، آزاد بخت، نادر. (1387). بررسی موانع احیاء وترویج امر به معروف و نهی از منکر. مجموعه مقالات همایش ملی نظارت همگانی. خرم آباد: دانشگاه آزاد اسلامی واحد خرم آباد.
8. فتح‌الهی، علی. (1387). بررسی تطبیقی دیدگاه ادیان و مذاهب پیرامون نظارت همگانی. مجموعه مقالات همایش ملی نظارت همگانی. خرم آباد: دانشگاه آزاد اسلامی واحد خرم آباد.
9. قائمی، دکتر علی. (1382). جوان و نظارت اجتماعی. تهران: ستاد امر به معروف و نهی از منکر سازمان صدا و سیما.
10. قرائتی، محسن. (1377). امر به معروف و نهی از منکر. قم: مرکز فرهنگی درس‌هایی از قرآن.
11. کوک، مایکل. (1386). امر به معروف و نهی از منکر در اندیشه اسلامی (ترجمه احمد نمایی) جلد دوم. مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی. سال تألیف اثر به زبان اصلی 2002.
12. محمدیان، مهرداد، عباسی، کاظم. (1387). مطالعه جامعه شناختی فریضه امر به معروف و نهی از منکر از دیدگاه اسلام و عوامل مؤثر بر میزان گرایش شهروندان تبریزی نسبت به این فریضه الهی. مجموعه مقالات همایش ملی نظارت همگانی. خرم آباد: دانشگاه آزاد اسلامی واحد خرم آباد.

17. Holesti, Ole. R(1969).Content analysis for Social science and humanities.Reading-MA:Addison Wesley.

18. Krippend ,k.(1980). Content analysis:An Introduction to its Methodology. Beverly Hills.

19. Webwr, R.Ph .(1990). Basic Content Analysis .Newbury park.C.A.Sage.

13. مزیدی، محمد، شیخ الاسلامی، راضیه، احمدی، ساره. (1388). باز تولید امر به معروف و نهی از منکر در گستره رشد. مجموعه مقالات مفهوم شناسی، نظریه پردازی و نوآوری در حوزه امر به معروف و نهی از منکر. شیراز: مرکز پژوهش‌های اسلامی دانشگاه شیراز و ستاد احیاء امر به معروف و نهی از منکر استان فارس.

14. مشکینی، علی. (1372). نصایح سخنان چهارده معصوم (ترجمه آیت‌الله جنتی). قم: دفتر نشر الهادی.

15. ملک‌پورافشار، عزت‌اله، پورابراهیمی، فاطمه. (1379). میزان دانش و نگرش دانش آموزان راهنمایی و دبیرستان شهر کرمان نسبت به فریضه امر به معروف و نهی از منکر. چکیده مقالات نخستین اجلاس پژوهش امر به معروف و نهی از منکر. ستاد احیاء امر به معروف و نهی از منکر.

16. نوری همدانی، حسین. (1379). امر به معروف و نهی از منکر (ترجمه محمد مهدی اشتهاری). مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی.